

ชื่อเรื่อง การศึกษาพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิควิธีสอนแบบโมเดลซิปปา

ผู้วิจัย วชิระ ชาวเหนือ

ปีการศึกษา 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาพัฒนาผลการเรียนรู้ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ ด้านศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมหาไถ่โลกกว้างวิทยา ที่สอนโดยแผนกการจัดการเรียนรู้แบบขับป่า 2) สร้างความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องหลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมหาไถ่โลกกว้างวิทยา ที่สอนโดยแผนกการจัดการเรียนรู้แบบขับป่า

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องหลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใ้แผนกการจัดการเรียนรู้แบบขับป่า พบว่า ผลการเรียนรู้ของคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่า ค่าพัฒนาเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 4.87 2. ผลจากการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมหาไถ่โลกกว้างวิทยา ที่สอนโดยแผนกการจัดการเรียนรู้แบบขับป่า อยู่ที่ร้อยละ 85.00

คำสำคัญ: การพัฒนาผลการเรียนรู้, หลักธรรมสำคัญ, เทคนิควิธีสอนแบบโมเดลขับป่า

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาความรู้ ความคิด คุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมของบุคคล พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นักสังคมชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม รวมถึงการมีจิตสำนึกที่ดี มีความเป็นพลเมืองและเปิดโลกทัศน์ อันมีนในการปกครอง ระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดีจำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 5) และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียน มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นไทย ไม่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 2)

การจัดการเรียนรู้โมเดลขับป่า มีส่วนที่ 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิมขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นที่ 3 การศึกษาหาความรู้เข้าใจอย่างถ่องแท้และเชื่อมโยงความรู้กับความรู้เดิม ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นที่ 6 การปฏิบัติหรือการแสดงผลงาน ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้ มีชื่อคือกล่าวคือ ขั้นตอนที่ 1-6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (Construction of knowledge) ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบปฏิสัมพันธ์แบบเป็นปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และมีขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ (Process Learning) อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากขั้นตอนแต่ละขั้นตอนช่วยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายที่มีลักษณะให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคม อย่างเหมาะสม อันช่วยให้ผู้เรียนเป็นตัว (Active) สามารถรับรู้และเรียนรู้ได้อย่างดี (พิศานา แซมเมย์, 2560 : 284) สตีฟสัน คริวส์ (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ โดยใ้โมเดลขับป่าที่สอดสลับผู้ทำการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ใ้รับการจัดการเรียนรู้โดยใ้โมเดลขับป่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนใ้รับการจัดการเรียนรู้โดยใ้โมเดลขับป่ามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบขับป่าและสอดสลับต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เต็มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยสอดสลับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 สั้นเดือนตุลาคม-กุมภาพันธ์ เดือนหลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ พบว่าจากการ ทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 8 คนผลมีการทดสอบไม่ถึง 50 % และมีผลคะแนนวิเคราะห์ความรู้เข้าใจของผลการเรียนของศาสนาต่าง ๆ ประกอบด้วย นักเรียนไม่สามารถอธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ได้เนื่องจากนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจใน เรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ได้ จึงทำให้นักเรียนทดสอบเรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ต่างจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงคิดหาวิธีการเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนใ้เด็กประถมศึกษาในนักเรียนมากขึ้น จึงเป็นที่มาซึ่งเกิดการพัฒนาคุณภาพด้านกระบวนการแสวงหาความรู้ การคิด และการแก้ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งในการจัดรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนใ้กับนักเรียนกลุ่มนี้ โดยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมใ้กิจกรรมการเรียนมากขึ้น ซึ่งผู้เรียนจะมีส่วนร่วมด้วยภาวะเคลื่อนไหว มีความรู้สึกตื่นตัว มีความตั้งใจและผูกพันกับสิ่งที่เรียนและจะทำใ้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามแนวคิดหลักที่เป็นที่รู้จักของกรจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบโมเดลขับป่าโดยมีเนื้อหาตามเอกสารประกอบการเรียนในหนังสือเรียนและทดสอบก่อนเรียนหลังเรียนในการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนเรียนเรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียน เรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ที่ใ้รับการจัดการเรียนการสอนแบบโมเดลขับป่า
2. เพื่อสร้างความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใ้เทคนิควิธีสอนแบบโมเดลขับป่า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา ประกอบด้วยหลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ประชากร ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนมหาไถ่โลกกว้างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคผนัธุ์ เขต 3 จำนวน 8 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ เทคนิควิธีสอนแบบโมเดลขับป่า

ตัวแปรตาม คือ ผลการเรียนรู้ของนักเรียน เรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ที่ใ้รับการจัดการเรียนการสอนแบบโมเดลขับป่า

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนมหาไถ่โลกกว้างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคผนัธุ์ เขต 3 จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลขับป่า 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 3) ใบความรู้ 4) ใบงาน 5) แบบประเมินความพึงพอใจวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์โดยนำผลประเมินแบบมาตรฐาน ร้อยละ การคำนวณการรวมผลคูณวิเคราะห์ค่าการเรียนผ่านการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ทดสอบก่อนเรียนใ้ก่อนพหนิทวิสัยสอนแบบโมเดลขับป่า จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใ้เทคนิควิธีสอนแบบโมเดลขับป่า ทดสอบหลังเรียนการจัดการเรียนรู้ใ้ก่อนพหนิทวิสัยสอนแบบโมเดลขับป่าวิเคราะห์ค่าค่าผลการเรียนใ้ก่อนพหนิทวิสัยสอน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องหลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใ้แผนกการจัดการเรียนรู้แบบขับป่า พบว่า ผลการเรียนรู้ของคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่า ค่าพัฒนาเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 4.87
2. ผลจากการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมหาไถ่โลกกว้างวิทยา ที่สอนโดยแผนกการจัดการเรียนรู้แบบขับป่า อยู่ที่ร้อยละ 85.00

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องหลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใ้แผนกการจัดการเรียนรู้แบบขับป่า พบว่า ผลการเรียนรู้ของคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่า ค่าพัฒนาเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 4.87 ที่นี้อาจเนื่องมาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นที่สอดสลับกับนักเรียนใ้เรียนโดยมุ่งอย่างเน้นที่สอน เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม มีการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และมีการทบทวนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมาอย่างรอบคอบไป ทำให้นักเรียนได้ชำระกระบวนการคิด กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้วสรุปความรู้เข้าใจเป็นหลักการที่ตามมาจากทฤษฎีการคิดของ Bloom (Bloom's Taxonomy) (Bloom, 1956) ที่ว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์หนักกับการพัฒนาความรู้และคิระตึสูง จึงการทำบุคคลจะมีทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ จะสามารถวิเคราะห์เข้าใจในสถานการณ์ใ้ไม่เกิดข้อควรระวังไม่เกิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความชำนาญในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้สถานการณ์ใหม่ ในเชิงสร้างสรรค์ เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถในระดับที่พัฒนาและเป็นการเรียนรู้ที่คิดตนเองและบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ แก้วดา อินทวิท (2564) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ผู้ร่วมขับป่าร่วมกับหลักการที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังการจัดการเรียนรู้ ตัวโมเดลขับป่าร่วมกับหลักการที่เลือกแล้วทั้ง 3 ส่วนเต็มแบบมาตรฐานเท่ากับ 2.02 เมื่อ เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนใ้แบบก่อนร้อยละ 75 พบว่าความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนทั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเต็มแบบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการจัด การเรียนผู้ร่วมโมเดลขับป่าร่วมกับหลักการที่เลือกแล้วทั้ง 3 ส่วนเต็มแบบมาตรฐานเท่ากับ 3.18 และ หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.26 ส่วนเต็มแบบมาตรฐานเท่ากับ 3.70 เมื่อเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเต็มแบบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ผู้ร่วมโมเดลขับป่าร่วมกับหลักการที่เลือกแล้ว 24.26 ส่วนเต็มแบบมาตรฐานเท่ากับ 3.70 เมื่อ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใ้ก่อนร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลจากการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมหาไถ่โลกกว้างวิทยา ที่สอนโดยแผนกการจัดการเรียนรู้แบบขับป่า อยู่ที่ร้อยละ 85.00 ที่นี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ผู้ร่วมโมเดลขับป่าร่วมกับหลักการที่เลือกแล้วในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยใ้ผู้เรียนมีความเข้าใจสิ่งที่เรียน สามารถอธิบายคำยอดต่อคำตามที่ใ้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยใ้ผู้เรียนเกิดความรู้ใ้การเรียนรู้ ช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใ้ตนเองนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่มีขึ้น ทำใ้ให้นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติพงษ์ ดวงจินดา (2565) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบขับป่าที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลต่อการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใ้รับการจัดการเรียนรู้แบบขับป่า มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 15.67 ส่วนเต็มแบบมาตรฐานเท่ากับ 1.21 และมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.33 ส่วนเต็มแบบมาตรฐานเท่ากับ 1.37 โดยพบว่านักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใ้รับการจัดการเรียนรู้แบบขับป่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.33 ส่วนเต็มแบบมาตรฐานเท่ากับ 1.37 โดยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใ้รับการจัดการเรียนรู้แบบขับป่า มีผลต่อการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 68.67 ค่าส่วนเต็มแบบมาตรฐานเท่ากับ 3.88 และหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 84.17 ค่าส่วนเต็มแบบมาตรฐานเท่ากับ 4.62 โดยพบว่านักเรียนมีเจตคติต่อการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่างๆของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใ้เทคนิควิธีสอนแบบโมเดลขับป่าโมเดล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนมหาไถ่โลกกว้างวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคผนัธุ์ เขต 3 ผลสรุปข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่า ได้ดังนี้

1. ควรนำเทคนิควิธีสอนแบบโมเดลขับป่าโมเดล ไปใ้กับกลุ่มสาระอื่นๆ หรือระดับชั้นอื่นด้วย
2. ควรนำเทคนิควิธีสอนแบบโมเดลขับป่าโมเดล ไปใ้ต่อของโรงเรียนกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปานกลาง เพื่อใ้พัฒนาผลการเรียนรู้ที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางหลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพ้การจัดการเรียนรู้ผู้ร่วมขับป่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

แก้วดา อินทวิท. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้ผู้ร่วมโมเดลขับป่าร่วมกับหลักการที่ใ้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สุชาติพงษ์ ดวงจินดา. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบขับป่าที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมหาไถ่เทพมงคลนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สุชาติพงษ์ ดวงจินดา. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบขับป่าที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

